

5-синф

Юлдузларга йўл

Киришни ўқинг. Кейин топшириқларни бажаришга ўтинг.

5-синф ўқувчиларига синф соатида Космонвутика кунига бағишлаб тақдимот тайёрлаш вазифаси топширилди. Интернет ресурсларидан фойдаланиб, болалар қизиқарли маълумотларни топдилар.

Инсоният ерда абадий қолмайди ...

Сайёра ақл бешиги, лекин сиз бешиқда абадий яшай олмайсиз.

К. Е. Циолковский

Космонавтика

Қадимги Юнонистонда "Космонавтика" сўзи "Кема навигацияси" деган маънони англатади. Бу бугунги кунда ҳам худди шу маънони англатади, фақат биз космик кемалар ҳақида гапирамиз. Космонавтика нафақат кемаларни космосга учираш ҳақида, балки илмий-техник фанларнинг бутун мажмуасидир. Космик кемани ёки сунъий йўлдошни орбитага чиқариш учун сизга кучли двигателлар, ёқилғи, ракета учун енгил кучли материаллар, ер билан алоқа ва космосга йўналтириш мосламалари керак.

Биринчи сунъий йўлдош Совет олимлари томонидан 1957 йил 4 октябрда орбитага чиқарилган. Бу жуда оддий қурилма, антеннали ялтироқ тўп ва радио узатгич эди. Унинг вазни атиги 80 кг дан кўпроқ эди. У сайёрамиз атрофида 1,5 соатда учиб ўтди.

Бундан кейин ярим аср вақт ўтди. Ва бу вақт ичида кўплаб космик кемалар орбитага чиқарилди. Инсон ойга ташриф буюрди, сайёралараро автоматик станцияларни ишга туширди. Ердан кўриш мумкин бўлмаган космик жойлар махсус космик телескоплар ёрдамида суратга олинди.

Халқаро космик станция (ХКС) - бу ер орбитасидаги бутун тадқиқот объекти. ХКС орбитага чиқарилганда, унча катта эмас эди. Космик кемалар доимий равишда янги модуллар, қуёш панеллари, бутун лабораториялар ва янги бўлимларни етказиб берар еди. Космонавтлар улкан қурилиш тўпламини йиғиш каби янги қисмларни бириктирдилар. Ва бугунги кунда жуда катта, уни ҳатто ердан кўз билан кўриш мумкин. Бу ғарбдан шарққа тез учадиган ёрқин юлдузга ўхшайди. У ерда доим ишлар олиб борилади. КСХ га турли мамлакатлардан олимлар келишади ва уларни алмаштириб туришади.

Ердан бошқариладиган космик кемалар ҳам космосга юборилади. Бу автоматик сайёралараро станциялар, тушиш воситалари ва планетаходлардирлар. Уларнинг ёрдами билан астрономлар космик объектларни батафсил ўрганиш имкониятига эга бўладилар

1-топшириқ.

"Космонавтика" матнини ўқинг ва саволга жавоб беринг.

Қадимги Юнонистонда ва бизнинг давримизда космонавтика сўзининг маъносидаги асосий фарқ нимада?

Жавобни матн асосида ёзинг.

2-топширик.

"Космонавтика" матнидан фойдаланинг ва саволга жавоб беринг.

Махсус космик телескопларнинг вазифаси нимадан иборат?

Жавобни матн асосида ёзинг.

--

Жавоб:

3-топширик.

"Космонавтика" матнидан фойдаланинг ва саволга жавоб беринг.

Биринчи сунъий йўлдош нечанчи йилда орбитага чиқарилган? Битта тўғри жавобни танланг.

- А) 1957 йил ёз ойларида
- Б) 1957 йил куз ойларида
- В) 1957 йил қиш ойларида
- Г) 1957 йил қиш ойларида

4-топширик.

"Космонавтика" матнидан фойдаланинг ва саволга жавоб беринг.

Нима учун матн муаллифи биринчи сунъий йўлдошни бундай батафсил тасвирлаб берган?

Матндан жумла ёзинг.

5-топширик.

"Космонавтика" матнидан фойдаланинг ва саволга жавоб беринг.

Нима учун ХКС ни улкан конструктор билан таққослашади? Барча тўғри жавобларни текширинг.

- А) чунки у кичик ўлчамли
- Б) чунки у конструкторлар томонидан йиғилган
- В) чунки у кўплаб бўлимлардан иборат
- Г) чунки у қисмларга осон ажратилади
- Д) бўлинади, чунки у модуллар, лабораториялар, куёш панелларини ўз ичига олади

6-топширик.

"Космонавтика" матнидан фойдаланинг ва саволга жавоб беринг.

Матнда "Уларнинг ёрдами билан астрономлар космик объектларни батафсил ўрганиш имкониятига эга бўладилар". Олмош сўз туркумига оид "Уларнинг" сўзининг ўрнига учта от сўз туркумига оид сўзни ёзинг.

7-топширик.

"Космонавтика" матнидан фойдаланинг ва саволга жавоб беринг.

Қуйидаги баёнотлар матнга мос келадими?

Ҳар бир баёнот учун "тўғри" ёки "нотўғри" белгисини қўйинг.

Баёнот	Тўғри	Нотўғ-ри
ХКС турли мамлакатлардан келган космик тадқиқотчилар учун умумий уйга айланди.		
Гарчи инсон ҳеч қачон ойда бўлмаган бўлсада, у сайёралараро автоматик станцияларни ишга туширди.		
ХКС да инсоннинг мавжудлиги ерни кузатиш учун зарурдир.		
Станциядаги космонавтлар конструктор йиғишмоқда.		